

# РЕЦЕНЗИЯ

на представените трудове за участие в конкурс за академичната длъжност ПРОФЕСОР по професионално направление 3.7 „Администрация и управление“, научна специалност „Икономика и управление“ (Предприемачество), обявен от ЮЗУ „Неофит Рилски“ в ДВ, бр. 53 / 18.06.2013 г.

**Рецензент:** проф.д.ик.н. Кирил А. Тодоров, УНСС

**Кандидат:** Единствен кандидат по обявения конкурс е доц. д-р Рая Христова Мадгерова, ЮЗУ „Неофит Рилски“

## I. Кратки биографични данни за кандидата

Доц. д-р Рая Мадгерова е родена на 30.10.1951 г. Завършила е ВИИ „К. Маркс“, специалност „Икономика на транспорта“, през 1974 г. Не са посочени данни за периода 1974-1999. През 1986 г. получава научната степен „Кандидат на философските науки“. От 1999-2005 г. работи като главен асистент в ЮЗУ „Н. Рилски“. От 2005 г. е доцент по научната специалност 05.02.21 Организация и управление на производството (управление на малкия и среден бизнес). През периода 2005-2006 г. е Директор на Център за изследвания и квалификация към Стопанския факултет. От 2007 г. досега е Заместник ректор по акредитация, магистърски програми и квалификация (втори мандат) в ЮЗУ „Н. Рилски“.

На тези позиции извършва административно-управленска дейност и такава, свързана с организацията на научни изследвания и квалификация.

От 2005 г. досега е заместник главен редактор на сп. „Икономика и управление“, издание на СФ – ЮЗУ „Неофит Рилски“.

## II. Характеристики на научната и научно-приложната продукция на кандидата

За участието си в конкурса за редовен професор, доц. д-р Рая Мадгерова е представила следните научни трудове (по нейно описание):

1. Монографии

– 1 / 418 стр.

- |                                                                                                                                       |                               |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------|
| 2. Студии                                                                                                                             | – 1 / 77 стр.                 |
| 3. Учебници и учебни помагала – участие в 6 бр. (в 3 със самостоятелни теми като първи автор и 3 самостоятелни теми като втори автор) | – общо 478 стр.               |
| 4. Статии                                                                                                                             | – 11, от тях 6 самостоятелни  |
| 5. Доклади                                                                                                                            | – 14, от тях 11 самостоятелни |
| 6. Приложни разработки                                                                                                                | – 1 самостоятелна             |

Или общо: 34 публикации, от тях 20 самостоятелни, в т.ч. в чужбина 7. Общо публикувани страници: 1247.

Приложен е и списък на проекти с участието или ръководството на кандидата, които вземам под внимание, но не ги рецензирам, защото няма приложени материали за тях.

Анализът и оценката на представените за рецензиране научни трудове показва следното:

#### Количествена характеристика

Представената научна продукция на кандидата напълно удовлетворява в количествен аспект (като коли и съответно страници). Между някои от публикациите има известно припокриване, но не толкова голямо, за да бъде отхвърлена някоя публикация. Изключение прави публикация 2.4, която в голяма степен се припокрива в буквален план с по-широката и обхватна публикация 2.5. Следователно, след редукцията на 2.4 приемам за рецензиране 33 публикации: 1 монография, 1 студия, 5 учебни помагала, 11 статии, 14 доклада, 1 приложна разработка или общо 1226 стр. Съотношението между отделните видове публикации е много добро. Би могло да се желае още поне една студия и повече приложни разработки (още повече, че става дума за предприемачество).

#### Качествена оценка

Публикациите на доц. д-р Р. Мадгерова представят по един балансиран начин нейните последователни търсения в областта на предприемачеството и МСП в теоретично концептуален план (на първо място представената монография и някои от статиите като 3.7; 3.10; докладите – 4.8, практически

план (повечето от статиите и докладите), приложението на предприемачеството в такъв важен сектор като туризма – 2.2; 3.1; 3.2; 3.4; 3.5; 3.8; 4.4; 4.5; 4.6; обучението по предприемачество – 2.5; 2.6. Доц. д-р Р. Мадгерова има и сериозни публикации в областта на статистиката, които могат да се разглеждат най-вече като мост в разбирането на МСП и туризма, където тя прилага подобни методи. – 1.2; 2.3.

На първо място сред рецензираните публикации следва да бъде представена нейната монография, внушителна не само с обема си, а и с широтата на проблематиката в нея – 1.1. Тук доц. Р. Мадгерова анализира предприемаческата дейност както в исторически план, така и в конкретните икономически и социални контексти. Като резултат от своите анализи тя стига до съществени изводи и обобщения за комплексния характер на предприемаческата дейност. Много добро впечатление прави конкретният сравнителен анализ на водещите български автори в областта, едно не толкова често срещано явление.

На следващо място трябва да се отбележат постиженията ѝ при разглеждането на предприемачеството в разгърнат и конкретен план (2.2; 3.2; 3.6; 3.7; 3.8; 3.10; 3.11), както и развитието и анализа на предприемачеството в малките и средни фирми и конкретно в туризма (1.1; 2.5; 3.1; 3.2; 3.3; 3.7; 4.4; 4.5; 4.6). Тук следва да се отбележи и стегнатата аналитична разработка за семейното предприемачество (3.10).

Не на последно място трябва да се посочат и публикациите в подкрепа на педагогическата дейност на кандидата (най-вече 2.1 до 2.6), като за тази цел могат да се използват и някои от другите видове публикации.

Като обобщение:

- Представените за рецензиране научни трудове на доц. д-р Рая Мадгерова отговарят на изискванията за академичната длъжност „професор”.
- Значимата част от публикациите са в областта на предприемачеството, в което направление е обявен конкурсът.
- Налице е баланс между научни изследвания и анализи, практическо приложение и използване на достигнатите резултати в учебния процес на студентите и реалната практика.

- И не на последно място: налице е коректно отношение към чуждите достижения в областта, включително на българските автори.

### Цитирания на кандидата

Приложената справка показва 33 цитирания в страната и 11 в чужбина. За съжаление, това не е силната страна на кандидата. Мнозинството от цитиранията са от ограничен кръг автори – предимно колеги и докторанти. „Международните“ цитирания всъщност са цитати от български автори, изнасящи доклади в чужбина на международни конференции в България.

Справката за педагогическата натовареност показва, че доц. д-р Р. Мадгерова преподава по няколко дисциплини, като водещи са тези по предприемачество (МСП и управление на малкия бизнес, за които има осигурена натовареност). Тя има двама защитили докторанти, както и двама настоящи докторанти. Осъществила е научно ръководство на над 60 дипломанти. Впечатлението ми е за интензивна преподавателска дейност, в която се използват получените резултати от проведените научни изследвания.

### III. Основни приноси в научната, научно-приложната и преподавателската дейност на кандидата

#### Научни приноси

- Извършен е обхванен и задълбочен анализ на предприемачеството в исторически, икономически и социален контекст, като са направени значими изводи и обобщения особено важни за българската икономика и общество. Приносът има характер на потвърждаване на известни факти и идентифицирането на нови такива за българските условия. – 1.1; 3.10.

- За първи път у нас е направена задълбочена систематизация и сравнителен анализ (потвърждаване и доразкриване на нови факти) на вижданията на водещи български автори в областта на предприемачеството, въпреки някои условности - виж критичните бележки! – 1.1; 4.8.

#### Научно-приложни приноси:

- Извършено е системно изследване на предприемачеството в туризма, включително условията за неговата проява, бариерите и неговите

конкурентни предимства (например в хотелиерството) – потвърдени и разширени факти. – 1.2; 2.2; 3.1; 3.2; 3.4; 3.9; 4.4; 4.6.

- Анализирани са движещите фактори, формите и проявленията на регионалното и крайграничното предприемачество на основата на изпълнени университетски и международни проекти /потвърждаване и адаптация на известни факти/. – 2.2; 4.5; 4.7; приложени проекти.
- Разработени са статистически процедури и задачи за нуждите на туризма, подпомагащи обективното представяне и разработване на ключовите процеси в отрасъла като цяло и туристическите фирми в частност /потвърждаване и нова интерпретация на известни факти/. – 1.2; 2.3.

#### Приноси в преподавателската дейност:

- Като пионер в областта на предприемачеството в ЮЗУ „Неофит Рилски”, доц. Рая Мадгерова е написала сама и в съавторство учебници и учебни помагала за студентите, на основата на получените резултати от научните и научно-приложните изследвания / потвърдителна и нова интерпретация на факти/. – 2.5; 2.6.
- Създадени са методични правила, програми и ръководства и осигурена научна подкрепа за студенти, дипломанти и докторанти в областта на предприемачеството в ЮЗУ „Неофит Рилски” – потвърдителни и нови интерпретации на факти. – 2.5; 2.6; 4.2; 4.3; придружителни документи.

Считам, че приносите са лично дело на кандидата, резултат от усилен многогодишна работа.

#### Критични бележки и препоръки

Към някои от вижданията, представянето и интерпретацията в областта на предприемачеството в научните трудове могат да се направят и редица критични бележки, по важните от които са:

##### Една обща бележка:

- Прочитът и анализът на научните трудове (а и от личните ми впечатления) създават усещането за относителна затвореност и регионална ориентация и общуване /индикатори за това са разпознаването в професионалната

общност; участието в значими международни събития и публикации в реномирани издателства, членството в професионални мрежи, цитиранията и т.н.

- Голяма част от авторите, които тя цитира и анализира, са на руски език (а самите руски публикации често са компилация на английско говорящи автори). Доц. Мадгерова не използва достатъчно познанията си по френски език – в публикациите ѝ не са представени водещи френски автори като Жан Жак Обрехт, Ален Файол, Рено Коло, Мишел Маршаней (отговарящ за предприемачеството във франкофонската общност). А някои от тях като А. Файол и Р. Коло са участвали в международни конференции в България.
- Не навсякъде, където е необходимо, доц. Мадгерова е конструктивно критична. Например тя приема буквално изследването на FBN България, че фамилните фирми са 42%, а всъщност са много повече. Защо е така? Известно е, че огромната част от фамилните фирми са МСП, нуждаещи се от подкрепа. А защо в FBN България членуват около 50 по-големи фирми? Освен това тя абсолютизира предприемаческите компетенции (персоналните характеристики) на предприемача и не засяга поведенческите характеристики (1.1) – вж. известната дискусия между Хой, Гартнер и Карланд „Кой е предприемач и кой не е?“ (публикувана и на български език). – 1.1.
- При сравнителния анализ на водещите български автори в областта на предприемачеството има известна дебалансираност – единият автор ДД е преекспониран. Тук водещо начало би трябвало да бъде международното признание на съответния автор.
- Относително слаба е дейността ѝ по обучение и консултиране на фирми от практиката, в които да се използват научните ѝ резултати.
- Както бе споменато вече, в резултат на причините, посочени в първата критична бележка, посочените цитирания не са изцяло в положителна светлина (малък кръг от колеги, каквито са често и рецензентите, като не

може да става дума за международни цитирания, както е посочено в Справката.

Доц. д-р Р. Мадгерова е изграден изследовател и преподавател в сферата на предприемачеството и туризма, подготвяйки и надеждни млади последователи в тези области.

### Заключение

На основата на анализа и оценката на научните трудове, преобладаващо положителните страни в тях и приносите, представени по-горе, както и научната етика, показана от нея, считам, че кандидатурата на доц. Мадгерова отговаря на наукометричните изисквания по обявения конкурс за редовен професор. Затова предлагам с убеденост на научното жури да избере доц. Рая Христова Мадгерова на академичната длъжност „професор“.

16.10.2013 г.

Рецензент:

(проф. д.ик.н. Кирил Тодоров)